

Dr Zbigniew Siemak

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA:
225 LAT POLICJI W POLSCE
Olsztyn 23–24 czerwca 2016**

Ustawowe powiązanie w 1995 r. Święta Policji z rocznicą powołania Policji Państwowej doprowadziło w powszechnym odbiorze do zawężenia czasowego dziejów tej formacji w Polsce. Obraz taki utrwalają różnego rodzaju okolicznościowe publikacje ukazujące się każdego roku w połowie lipca, utożsamiające generalnie powołanie Policji Państwowej w II Rzeczypospolitej z powstaniem policji w Polsce. Można odnieść wrażenie, że policyści niezbyt skutecznie korygują to błędne skojarzenie, zawężające tradycje polskiej policji.

Głównym organizatorem konferencji była Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, która do współpracy zaprosiła: Archiwum Państwowe w Olsztynie, Instytut Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Pomorskiej w Słupsku, Stowarzyszenie Generałów Policji RP, Wydział Administracji Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego. Konferencja odbyła się w dniach 23–24 czerwca 2016 r. w 225 rocznicę przyjęcia przez Sejm Wielki Ustawy o Komisji Policji z 24 czerwca 1791 r. Powołana jej przepisami instytucja pełniła głównie funkcje administracyjne, niemniej nowym zjawiskiem w organizacji aparatu państwowego z nią związanym była pierwsza formacja policyjno-porządkowa, podporządkowana centralnej magistraturze państwowej, w postaci milicji policji. Korpus milicji został utrzymany podczas In-

surekcji Kościuszkowskiej, kiedy Rada Najwyższa Narodowa postanowieniem z 30 czerwca 1794 r. potwierdziła etat: „...korpusu milicyi policyjnej z głów 400 składać się mającego.”

Rozległość czasowa podjętej tematyki, miała jednocześnie wpływ na ujęcie problemów szczegółowych konferencji w porządku chronologicznym. Znalazło to odbicie w programie konferencji w poszczególnych dniach. Pierwszego dnia obrad odbyły się trzy sesje plenarne natomiast dnia drugiego dwie sesje planarne i trzy panele studencko-doktoranckie. Ogółem podczas sesji plenarnych wygłoszono 36 referatów, w tym pierwszego dnia dwadzieścia i szesnaście w drugim dniu. Ponadto w panelach studencko-doktoranckich odnotowano 18 wystąpień.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał prof. zw. dr hab. Piotr Majer – prodziekan ds. nauki Wydziału Prawa i Administracji UWM w Olsztynie.

I sesja plenarna *Geneza i ewolucja policji* odbyła się w Auli Karmazynowej. Objęła problematykę policyjną okresu z przed zaborów oraz czasy zaborów i powstań narodowych. Podczas tej sesji referaty wygłosili:

– prof. zw. dr hab. Andrzej Misiuk (Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, Uniwersytet Warszawski), *Służby policyjne w Polsce w XX wieku. Dylematy oceny historycznej*. Było to wystąpienie podsumowujące dotychczasowy stan badań nad policją w Polsce.

– dr hab. Bolesław Sprengel, (Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika), *Kompetencje policyjnych instygatorów marszałkowskich*. Autor poruszył bardzo istotny problem funkcjonowania służb policyjnych na ziemiach polskich przed powstaniem scentralizowanych organizacji, skupiając się przede wszystkim na instytucji instygatora marszałkowskiego.

– dr hab. Paweł Cichoń (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński), *Rola Dyrekcji Policji w utrzymaniu porządku i bezpieczeństwa publicznego w Wolnym Mieście Krakowie*, w którym omówił ustrój władz policyjnych w WM Krakowie i ich zadania, ze szczególnym uwzględnieniem działalności Dyrekcji Policji, powstałej w 1827 r. na bazie Biura Policji Pośredniej.

– dr Zbigniew Siemak (Wydział Nauk Społecznych, Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku), *Statut służbowy i emerytalny sług miejskich w zaborze austriackim*. W wystąpieniu autor nawiązał do szeroko rozumianych tradycji służb policyjnych na ziemiach polskich i przedstawił, mało znaną w literaturze przedmiotu, problematykę policji miejscowej (lokalnej) pod zaborem austriackim na przełomie XIX i XX wieku. Referent omówił statut¹ i rozwiązania odnoszące się do obszarów organizacyjno-służbowo-emerytalnych policji miejscowej, w szczególności zaś: kategoryzację urzędników i sług miejskich, występujące etaty urzędników i sług miejskich, nadawanie posad, obowiązki i uprawnienia, przepisy dyscyplinarne i zaopatrzenie emerytalne dla urzędników i sług miejskich oraz ich rodzin. Na zakończenie wystąpienia autor zauważył, iż omawiany Statut kompleksowo i wyczerpująco regulował zagadnienia związane ze służbą i zaopatrzeniem emerytalnym urzędników i sług miejskich w zaborze austriackim, zarówno w zakresie działalności określonej przepisami prawnymi jak i tymi wynikającymi z norm moralnych. Zastosowane wówczas rozwiązania były jasne i precyzyjne a wykorzystywano je przy tworzeniu polskich służb porządkowych w czasie I wojny światowej² oraz w pragmatyce policyjnej w II i III RP, zwłaszcza te które regulowały i regulują uprawnienia emerytalne. Interesujące i warte refleksji są również sposoby gromadzenia środków na zaopatrzenie emerytalne urzędników i sług miejskich oraz ich rodzin. Podobnie należy spojrzeć na stosowane wówczas przepisy dyscyplinarne, zwłaszcza odnoszące się do urzędników będących w stanie spoczynku. Wypada na koniec odnotować, iż zawarte w Statucie treści, mimo upływu lat, są wciąż aktualne i mogą być pomocne w prowadzonych nie-

---

¹ Statut służbowy i emerytalny dla urzędników i sług miejskich w Jaśle uchwalony na posiedzeniach Zarządu tymczasowego Jasła w dniach 26 września i 17 listopada 1906 roku. Wymieniony statut został uchwalony przez samorząd w Jaśle w myśl § 28 Ustawy gminnej dla 30 większych miast Galicji z 13 marca 1889 roku. (Dz.U. i Rozp. Kraj. Nr 24).

² Por. Z. Siemak, *Straż Obywatelska i Milicja Miejska w Siedlcach w czasie I wojny światowej*, [w:] *Szkice Podlaskie*, 2001, z. 9, s. 49–60; *Od Straży Obywatelskich do Policji. Służby porządkowe na ziemiach polskich w XX wieku*, (red.) R. Łaszewski, B. Sprengel, Włocławek 2007.

ustannie dzisiaj, pracach nad systemem emerytalnym służb mundurowych³”.

– dr Marcin Mielnik (Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości w Warszawie), *Działania funkcjonariuszy władzy policyjnej Księstwa Warszawskiego wobec wypadków szkodliwych i bezprawia*.

W II Sesji plenarnej *Policja w okresie międzywojennym i w latach okupacji* głos zabrało ośmiu prelegentów. Omówili oni następujące zagadnienia:

– dr hab. Jerzy Prochwicz (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Tybunalskim), *Policja Państwowa w ochronie granicy wschodniej 1923-1926*,

– dr hab. Jerzy Gapys (Instytut Historii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), *Policja Polska wobec zająć na tle antyżydowskim w Odrzywole w listopadzie 1935 r.*,

– dr Edyta Majcher-Ociesa (Instytut Historii, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), *Przemysłowcy i zakłady przemysłowe w dokumentacji policyjnej w województwie kieleckim w latach 1919-1939*,

– dr Elżbieta Słabińska (Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), *Policja Państwowa wobec problemu bezrobocia w II RP (na przykładzie województwa kieleckiego)*,

– prof. zw. dr hab. Piotr Matusak (Wyższa Szkoła Finansów i Prawa w Bielsku Białej), *Mjr pol. Stanisława Filipina Paleolog – komendantka Żeńskiej Służby Bezpieczeństwa Armii Krajowej 1943-1945*,

– dr Tomasz Domański (Instytut Pamięci Narodowej, Delegatura w Kielcach), *Z dziejów policji granatowej. Proces Edwarda Krepskiego*,

– mgr Agnieszka Muszczyńska (Instytut Psychologii, Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie), *Zarys psychologii zeznań w okresie międzywojennym*,

– oraz prof. zw. dr hab. Piotr Majer (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *Policja Polskiego Państwa Podziemnego – uwagi uzupełniające*.

---

³ <http://serwisy.gazetaprawna.pl/emerytury-i-renty/artykuly/976117,emerytalne-przywileje-zmiany-w-emeryturach-mundurowych-i-krus.html> Gazeta Prawna. Pl. Emerytury i renty [15.09.2016].

Rycina 1. Od lewej prof. zw. dr hab. Andrzej Pepłoński, prof. zw. dr hab. Piotr Majer w czasie obrad

Źródło: Archiwum Zbigniewa Siemaka.

Podczas ostatniej tego dnia III Sesji plenarnej *Organy policyjne w Polsce Ludowej i w okresie transformacji ustrojowej* referaty wygłosili:

– Daniel Czerwiński (Oddziałowe Biuro Lustracyjne IPN w Gdańsku), *Aparat bezpieczeństwa wobec przestępczości pospolitej – przykład Gdańska*,

– dr Andrzej Puliński (Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku), *Przestępczość funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej na terenie województwa białostockiego w świetle dokumentacji Wojskowego Sądu Rejonowego w Białymstoku w latach 1946-1955*. Autor zreferował zagadnienie na podstawie materiałów archiwalnych znajdujących się w Oddziałowym Archiwum IPN w Białymstoku,

– nadkom. dr Marcin Płotek (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie), *Pierwsze lata funkcjonowania Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Nidzicy*,

– dr Tomasz Pączek (Akademia Pomorska w Słupsku), *Kadra kierownicza Centrum Wyszkożenia Milicji Obywatelskiej w Słupsku w latach 1945-1947*. W wystąpieniu autor zwrócił szczególną uwagę na wkład w budowę i rozwój CSW MO w Słupsku płk. Jana Płotnickiego – przedwojennego inspektora Policji Państwowej,

– prof. zw. dr hab. Marek Lisiecki (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), *Okoliczności utworzenia Straży Granicznej jako wyspecjalizowanej formacji policyjnej w latach 1990-1991*,

– dr hab. Janusz Gierszewski, (Instytut Bezpieczeństwa Narodowego, Akademia Pomorska w Słupsku), mgr Józef Pruchniak (Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego), *Postrzeganie wpływu polityki na zmiany personalne w policji*. Wystąpienie było analizą badań ankietowych a analiza ich wyników pokazała, iż dzisiejsza polityka kadrowa w polskiej policji nierzadko jest niezgodna z apolitycznością tej formacji.

Na zakończenie sesji wystąpiła prof. zw. dr hab. Elżbieta Ura (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Rzeszowski), odnosząc się do kwestii prawnych funkcjonowania służb policyjnych w III Rzeczypospolitej i niektórych wygłoszonych referatów.

Drugi dzień konferencji – 24 czerwca 2016 r. – rozpoczęły dwie równoległe sesje plenarne – IV i V. W IV sesji plenarnej *Współczesna Policja – aspekty prawne* głos zabrali:

– prof. zw. dr hab. Bronisław Sitek (Wydział Prawa, SWPS Uniwersytet Humanistyczno-społeczny), *Ochrona prawna praw i interesów policji w Polsce*,

– dr hab. Mirosław Karpiuk (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *Zasady i tryb odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów*,

– dr hab. Agnieszka Skóra (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *Organy policji w systemie zespolonej administracji publicznej*,

– dr Antoni Liutyński (Katedra Procesu Karnego, Północno-zachodni Oddział Uniwersytetu im. Kutafina, Rosja), *Kryminalistyka w Polsce i Rosji. Niektóre aspekty porównawcze*,

– dr Małgorzata Trybus (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Rzeszowski), dr Dorota Kamuda (Katedra Prawa

i Administracji, Politechnika Rzeszowska), *Problematyka granic odpowiedzialności funkcjonariusza Policji za czyn zabroniony wykonany na rozkaz*,

– dr Paweł Falenta (Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu), *Przestępstwo znieważenia policjanta jako przykładu karnoprawnej ochrony funkcjonariusza publicznego*,

– dr Justyna Michalska (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Zielonogórski), *Zasady postępowania odwoławczego w ustawie o Policji*,

– oraz dr Wojciech Kasprzak (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *Policyjny nadzór nad Internetem – nadmierna kontrola społeczeństwa czy konieczność*.

Tematyka V Sesji plenarnej dotyczyła Współczesnej Policji w jej aspektach organizacyjno-zawodowych. Podczas obrad tej sekcji prezentowano następujące referaty:

– dr hab Marek Stefański (Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku), *Etos zawodowy funkcjonariusza Policji*,

– dr hab. Jarosław Moszczyński (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *IPA – Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji*,

– dr hab. Denis Solodov (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), *Nowe technologie cyfrowe wyzwaniem dla Policji*,

– dr hab. Elżbieta Żywucka-Kozłowska (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), dr hab. Kazimiera Juszcza (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński), *Geografia zabójstw. Rzecz o wykrywaniu sprawców zbrodni w dobie XXI wieku*,

– mł. insp. dr inż. Renata Włodarczyk (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Wydział Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Instytut Badań nad Przestępczością Kryminalną i Terroryzmem, Zakład Kryminalistyki), *Ślady użycia broni palnej na osobie*,

– dr Izabela Jankowska-Prochot (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), *Wykrywanie wybranych przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów przez polską Policję*,

- dr Mariusz Róg (Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztor w Pułtusku), *Organizacja terytorialna Policji*,
- oraz mgr Anna Wojcieszczak, dr Michalina Szafrńska (Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Jagielloński), *Medialny wizerunek Policji municypalnych w Polsce*.

Obrady konferencyjne kończyły trzy panele studencko-doktoranckie, które odbyły się równolegle. W ich trakcie wygłoszono osiemnaście referatów *Policja do i po 1990 roku*. Wszystkie wystąpienia były bardzo interesujące, co podkreślano podczas ożywionej dyskusji. Podsumowania dwudniowych obrad dokonał prof. zw. dr hab. Piotr Majer, stwierdzając, że konferencja była forum sprzyjającym z jednej strony refleksji dotyczącej genezy polskiej policji, z drugiej jej ewolucji w przestrzeni ponad 200 lat. Formacja ta – powiedział – przechodziła w tym okresie wielokrotnie daleko idące przeobrażenia a jej problemy są podejmowane w literaturze. Dotychczas jednak brakowało – mówił dalej – wymiany poglądów podczas bezpośredniego spotkania w gronie policystów, których zainteresowania łączyłaby polska policja niezależnie od okresu w jakim funkcjonowała. Kończąc wygłosił znamienne zdanie „Olsztyńska konferencja – w myśl wcześniejszych założeń organizatorów – osiągnęła zakładany cel a dyskurs wywołany konferencją jak i konfrontacją poglądów oraz zaprezentowanych stanowisk stał się ważnym forum w wymianie otwartych zapatrywań na polską policję w minionych 225 latach”.